

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА ЯКОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН У СУСПІЛЬСТВІ

Жаворонкова Г. В., Жаворонков В. О.

Національний авіаційний університет, e-mail: galina_zhavoronkova@ukr.net

Соціально-економічна результативність функціонування й розвитку національних економік визначає когерентний розвиток не лише економічних, але і позаекономічних сфер людського життя. У цьому контексті цільовим принципом є збалансований розвиток екосистеми – економіки, довкілля і соціуму. Сьогодні формування критеріїв і показників сталого розвитку екосистеми є дискусійним, над яким працюють відомі міжнародні організації та численні наукові колективи. Пропонуємо такі основні критерії та види результативності функціонування й сталого розвитку екосистеми суспільства (рис. 1) [1].

Рис. 1. Критерії та види результативності сталого розвитку екосистеми суспільства

Комісія ООН зі сталого розвитку визначає таке спрямування економічного розвитку, метою якого є задоволення потреб сучасного

суспільства, що не ставлять під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Як відомо, для вимірювання ефективності економічної діяльності використовується показник валового внутрішнього продукту (ВВП). Однак, сьогодні ВВП часто критикується як незадовільний показник суспільного добробуту. Тому пошук та побудова точних показників суспільного добробуту є одним з головних завдань економічної науки.

Вивчення аспектів суспільного добробуту та вимірювання його величини неможливо здійснювати ізольовано від загальних тенденцій розвитку суспільства. Питання добробуту тісно переплітаються із концепцією сталого розвитку держави. Тому для вимірювання суспільного добробуту використовують деякі індекси сталого розвитку, так як вони включають всі аспекти розвитку країни. Україна займає проміжне місце у світовому рейтингу, однак спостерігається негативна тенденція за всіма показниками.

Головним тезисом Стратегії розвитку Європи 2020, яка розроблялась Європейською комісією для інтелектуального, стійкого та інклюзивного зростання, стала концепція креативного розвитку, що спрямована на забезпечення зайнятості, продуктивності та соціальної згуртованості. Крім того у стратегії згадано інклюзивний розвиток, тому доцільно дати пояснення цього феномена. У загальному розумінні інклюзивне зростання надає людям рівні можливості для реалізації власного людського потенціалу, незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічного походження.

Інклюзивний розвиток, насамперед, характеризується тим, що держава з її інститутами розглядається в глобальному контексті, який відіграє найважливішу роль з точки зору розвитку. Ця парадигма розвитку заснована на використанні продуктів і механізмів глобалізації, що довели свою ефективність, але національна економіка повинна спиратися на реалізацію власних порівняльних переваг. Інклюзивні економічні системи характеризуються положеннями: права власності захищаються; функціонування ринку підтримується і регулюється державними інститутами; відкриття нових бізнесів спрощено; стимули до виконання контрактів надзвичайно сильні і підкріплені усталеною інституційною матрицею суспільних відносин. Влада в інклюзивних політичних інститутах розподілена, обмежується поділом її гілок і відповідною системою стримувань і противаг. Розподіл влади призводить до обмеження олігархічно-монополістичного капіталу і формування вільного ринку з добросовісною конкуренцією.

Інклюзивний розвиток для України в найзагальнішому вигляді може включати в себе два рівні. На першому рівні: 1) справедливий роз-

поділ створеного національного багатства; 2) залучення до його створення всіх верств населення через нові інституційні механізми; 3) створення рівних умов ведення бізнес-процесів. На другому рівні – застосування нових механізмів економічного зростання: інституційних інструментів, інвестування, соціального бізнесу тощо.

Методологія визначення якості інститутів є надзвичайно актуальною, особливо для країн, в яких відбувається трансформація суспільства. Наукові основи дослідження якості інститутів пропонують узагальнювати в трьох методологічних аспектах. По-перше, оцінка якості інститутів в цьому випадку здійснюється за розрахунком світових індикаторів. По-друге, якість відображає характер виконання відповідних функцій інститутами. Цей методологічний підхід до аналізу якості інститутів передбачає оцінку адекватності інституціональних функцій їх внутрішній природі. В цьому випадку якість інститутів відповідає тому, наскільки економічні суб'єкти – елементи структури соціально-економічної системи знають, виконують та розуміють правила і норми, дотримання яких необхідне для досягнення цілей. По-третє, якість інститутів характеризується достатністю і достовірністю їх внутрішніх властивостей, визначеністю суті самого інституту.

Проблемою вимірювання якості сьогодні займається наука кваліметрія, яка розробляє методологію та методи кількісної оцінки якості об'єктів будь-якої природи, а також обґрунтовує принципові можливості оцінки якості одним інтегральним показником, не дивлячись на множинність різних властивостей та ознак предмета дослідження. А соціальна кваліметрія виконує суспільне замовлення на основі впровадження в соціально-гуманітарне середовище такого принципу як керованість та надає нове значення знанням, що зобов'язані забезпечити методологічну базу проблемам соціального вимірювання, проектування, експерименту, моніторингу і прогнозування якості життя населення. При цьому досліджуються соціальні процеси та соціальні інститути за допомогою «соціального кругообігу якості», який відображає якісну сторону відновлення суспільства, і в кінцевому підсумку – якість життя населення.

Література

1. Жаворонкова Г. В. Стратегічне управління формуванням економіки знань в аграрній сфері : монографія / Г. В. Жаворонкова, Л. Ю. Мельник, В. О. Жаворонков ; за ред. Г. В. Жаворонкової. – Умань : Соцінський М. М., 2019. – 296 с.